

IMPACTUL EMIGRĂRII FORȚEI DE MUNCĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA ȘI CONSECINȚELE EI

Andrei COJUHARI, Liuba DOROFEEV

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract. Migrarea forței de muncă a devenit o caracteristică indispensabilă a economiei globale contemporane. În acest proces sunt implicate majoritatea țărilor lumii. ONU estimează, că la începutul secolului al XXI-lea ponderea migranților în populația mondială a constituit 3% sau aproximativ 200 mln.oameni. Tendința spre obținerea unui nivel de trai mai bun este cauza principală a emigrării forței de muncă. Acest motiv al emigrării este caracteristic în special pentru populația din mediul rural al R.Moldova.

Cuvinte cheie: migrare, emigrare, forță de muncă, migrarea tineretului, consecințele emigrării populației.

Actualmente migrarea este o megatendință universală, care a cuprins și R.Moldova. Începând cu a doua jumătate a secolului al XX-lea, fluxurile forței de muncă preponderent se deplasau în țările economic dezvoltate, în care procesele demografice erau destul de acutizate (scăderea natalității, îmbătrânirea populației). Aceste țări, pe de o parte, aveau nevoie de forță de muncă de calificare înaltă, de un nivel superior de instruire, fapt impus de intensificarea tendințelor de informatizare și modernizare a economiei pe baza inovațiilor, iar, pe de altă parte, aveau nevoie și de forță de muncă de calificare inferioară pentru exercitarea unor lucrări fizice grele. Despre nivelul de instruire și vârstă a celor plecați la lucru peste hotare din R.Moldova ne mărturisesc datele statistice(tab.1).

Tabelul 1.
Persoane inative de 15 ani și peste, declarate plecate la lucru peste hotare, după nivelul de instruire și vârstă în anul 2012

Nivelul de instruire	Total	mii persoane				
		15-24 ani	25-34	35-44	45-54	55-64 ani
Total	328,3	72,1	111,3	72,5	59,4	12,9
Superior	34,8	5,8	16,7	6,2	4,4	1,6
Mediu de specialitate	39,8	3,5	9,7	10,6	13,2	2,7
Secundar profesional	86,8	16,4	23,1	23,0	20,9	3,5
Liceal, mediu, gener.	79,7	16,0	27,2	18,0	15,0	3,4
Gimnazial	85,5	29,6	33,8	14,7	5,8	1,6

Sursa: Forța de muncă în Republica Moldova. Ocupare și șomaj. Chișinău, 2013, p.148-149.

După cum rezultă din tabelul , majoritatea emigranților sunt persoane tinere în vârstă până la 35 de ani. Din totalul emigranților aproape 23% dispun de studii superioare și medii de specialitate, iar ponderea celor cu vârstă de până la 35 ani o constituie aproape 48%. Diferă, la fel, și structura celor plecați peste hotarele țării, analizați pe grupe de vârste și medii(tab.2).

Tabelul 2
Persoane inative de 15 ani și peste, declarate plecate la lucru peste hotare, pe grupe de vârste și medii
mii persoane.

	Total	15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55-64 ani
Total	328,3	72,1	111,3	72,5	59,4	17,9
Bărbați	218,6	53,8	82,6	45,0	31,2	5,9
Femei	109,7	18,2	28,7	27,6	28,2	7,0
Urban	90,2	11,9	33,1	20,2	19,1	5,8
Rural	238,1	60,2	78,2	52,3	40,3	7,1

Sursa: Forța de muncă în Republica Moldova. Ocupare și șomaj. Chișinău, 2013, p.151-152.

După cum ne demonstrează analiza datelor Biroului Național de Statistică (tab.2), ponderea femeilor în numărul total al persoanelor migrante, deși este mult mai mică (aproape de 2 ori) decât cea a bărbaților, constituie aproape 34%. Cota principală a migranților, atât între bărbați, cât și între femei, o alcătuiesc persoanele cele mai eficiente și apte de muncă. Vârsta medie a femeilor este de 34 de ani, iar a bărbaților de 37 de ani.

Conform datelor Ministerului Tehnologiei Informaționale și Comunicațiilor, numai pe parcursul anului 2012 din țară au plecat pentru a se stabili cu domiciliu permanent în străinătate 3062 persoane. Cele mai active legături migraționale se mențin cu Ucraina și Rusia (corespunzător 1360 și 772 emigranți). Numărul cetățenilor R.Moldova, ce și-au ales noul domiciliu SUA a constituit 245 persoane, Germania – 218, Israel – 198. Majoritatea emigranților, atât femei, cât și bărbați, fac parte din grupele de vârstă 20-29 de ani și 30-39 ani. Cel mai mare număr sunt emigranții din mediul rural (238,1 mii). Este relativ înalt gradul de emigrare din raioanele Telenești, Călărași, Cantemir, Rezina, Șoldănești, Florești, Leova și Fălești (12-14 plecați la 1000 locuitori).

Până la declanșarea crizei globale economico-financiare din anii 2008-2009 și a impactului acesteia asupra fluxurilor forței de muncă, Rusia și UE dețineau primele poziții în calitate de destinații preferate ale emigranților moldoveni, cu 62 la sută și respectiv 28 la sută din totalul emigranților apti de muncă. **Criza a provocat în R.Moldova următoarele consecințe negative:**

3. Au scăzut substanțial remitențele obținute din străinătate. Dacă în anul 2008 nivelul remitențelor a fost cel mai ridicat, constituind 1,8 mlrd. USD, apoi în anul 2009 s-a redus la 1,182 mlrd, iar în 2010 - 1,264 mlrd. USD. Această situație a fost cauzată de faptul, că cererea forței de muncă străină a scăzut, iar acolo unde cererea s-a menținut, a scăzut nivelul remunerării muncii migranților. Salariile au scăzut cu 30-40%, iar în unele sfere de activitate chiar cu 50%. Prețul scăzut al muncii, i-a determinat pe mulți moldoveni să revină acasă.
4. O parte dintre migranți, au fost nevoiți să emigreze în alte țări, unde criza nu a afectat atât de mult economia și, desigur, unde nu se solicită o viză de ședere de 3-5 ani. Astfel, direcțiile de migrare s-au schimbat de la SUA, Italia spre Rusia.
5. Migrația se răsfrânge nu numai asupra participanților la acest proces, dar și asupra familiilor lor. Plecarea lucrătorilor peste hotare dă naștere unor fenomene caracteristice societății contemporane, cum ar fi crearea unei „culturi de emigrare”, când emigrarea devine un procedeu obișnuit, precum și a „culturii de dependență”, când membrii familiilor migranților rămân pasivi în așteptarea remitențelor din străinătate.
6. Migrația externă este una din cele mai acute probleme cu care se confruntă, în prezent, Republica Moldova. Declinul economic, nivelul scăzut al salariilor și lipsa locurilor de muncă decente, nesiguranța în ziua de mâine au provocat un exod masiv al populației peste hotare în căutarea surselor de existență. Emigrarea reprezintă o strategie de adaptare la care au recurg cetățenii moldoveni în condițiile economice deprimate.

Absența posibilităților de utilizare a forței de muncă disponibile din mediul rural, lipsa eforturilor de investiții și de creare a unor noi locuri de muncă, condiționează ponderea mare a forței de muncă a Republicii Moldova plasată peste hotare. Conform unui sondaj realizat de către colaboratorii de la Academia de Studii Economice (pentru Agenția Națională a Ocupării Forței de Muncă), circa 2/3 dintre tineri sunt îngrijorați (inclusiv 22% - foarte mult, 39,8% - mult) de amploarea fenomenului de emigrare, în special, în rândul tinerilor. În opinia tinerilor de 16-30 ani, participanți la sondaj, principalele cauze care determină populația Moldovei să emigreze sunt: lipsa locurilor de muncă; imposibilitatea/dificultatea de a câștiga suficienți bani pentru un trai decent (64,9%), sărăcia și mizeria (63,4%). Pe primele poziții se plasează motivele ce țin de situația financiară precară a populației, urmată în descresștere de: dorința de a lucra/trăi într-o țară dezvoltată (22,4%), corupția, nedreptatea, minciuna din societate (22,2%), dificultăți de realizare profesională (12%), instabilitatea politică și economică din țară (11,5%), lipsa profesiei, calificării necesare pentru angajare reușită (10,6%), dorința de a vedea lumea, de a călători (9,3%). Mai puțin de 8% au menționat, printre cauzele acestui fenomen: libertatea politică și economică din țară, situația criminalității sau discriminarea etnică.

Un factor esențial ce facilitează și stimulează emigrarea la muncă spre regiunile estice, comparativ cu cele vestice este cunoașterea limbii, psihologiei și tradițiilor locale de către persoanele emigrante. În Rusia, principalul punct de destinație este Moscova.

Cercetările sociologice cu privire la emigrarea forței de muncă, raportate la un membru al familiei, reflectă atât efectele pozitive, cât și cele negative. Ca efecte pozitive respondenții au numit: procurarea unor bunuri în gospodărie – 61,6% din respondenți; asigurarea unui trai decent – 60,4%; efectuarea reparațiilor la casă, construcții – 45,7%; achitarea datoriilor – 45,1%; finanțarea studiilor – 34,4%; tratarea unor

maladii/refacerea sănătății – 19,9%; posibilitatea de a merge în vacanță/la odihnă – 17,8%; păstrarea banilor pentru viitor – 17,5%; schimbarea mentalității - 15,6%; procurarea unui apartament – 14,0%; finanțarea plecării peste hotare a unor membri din familie – 12,7%; deschiderea unei afaceri – 5,9%. Ca efecte negative respondenții au numit: dorul permanent de persoanele apropiate – 74,4%; lipsa îngrijirii părintești – 60,2%; destrămarea familiei – 19,0%; invidia celor din jur – 16,6%; înrăutățirea sănătății - 13,%; deteriorarea relațiilor în familie – 12,5%; înrăutățirea reușitei școlare – 5,7%; degradarea comportării unor membri ai familiei (abuz de alcool, consum de droguri, desfrâu) – 4,7%; au fost jefuiți și frica de jaf – 2,3%.

Cetățenii Republicii Moldova au lucrat în străinătate, în medie, câte 17,8 luni, circa 58% au lucrat peste hotare mai puțin de 1 an. În Europa de vest, perioada respectivă este mult mai mare decât în Rusia, deoarece cheltuielile pentru emigrare sunt mult mai costisitoare.

La nivelul individului și al familiei, efectele pozitive sunt determinate, în mare parte, de îmbunătățirea stării materiale pentru asigurarea consumului curent. Deși mult mai reduse, o parte din venituri sunt folosite pentru educarea copiilor, îmbunătățirea stării de sănătate. Acestea reprezintă investiții importante în capitalul uman al țării. Doar 5,9% dintre emigranți au investit banii pentru a-și deschide o afacere. Efectele negative, în cea mai mare parte, sunt de ordin sentimental. O altă consecință a emigrării este dezmembrarea definitivă a multor familii prin divorț formal sau neformal, atunci când unul din soți a emigrat pe termen lung.

Lipsa locurilor de muncă și posibilitățile mici de angajare în țară, veniturile mici îi determină pe mulți tineri să emigreze. Din rezultatele studiului, 15,4% dintre respondenți au lucrat în străinătate, proporția bărbaților fiind de 64%.

Un alt factor benefic al emigrării, pentru 42,9%, au fost obținerea de noi deprinderi/calificări profesionale, aceasta contribuind la adaptarea forței de muncă la noile condiții economice. Persoanele plecate la lucru peste hotare capătă cunoștințe, comportare mai responsabilă, noi deprinderi de lucru, specifice condițiilor unei economii de piață. Tinerii au mai menționat că au avut posibilitatea de a călători (42,6%), au învățat o limbă străină (24,8%) și doar 3,3% și-au deschis propria afacere. Au fost și tineri care au afirmat că nu au obținut niciun beneficiu și nu și-au rezolvat nici o problemă. Atât timp cât nu există o politică clară de reelementare a fluxurilor migrației, situația economică este precară și condițiile de pe piața muncii nefavorabile, va exista un număr mare de tineri care vor dori să emigreze.

În concluzie menționăm, că din perspectiva migrării, ca fenomen social, ce afectează direct o parte semnificativă a populației și are implicații complexe asupra întregii societăți, este important de cunoscut și evidențiat potențialul tânărului emigrant și profilul acestuia. Fenomenul de „exod al creierilor” este stimulat și prin starea de spirit a tinerilor care nu-și mai asociază propriul viitor cu viitorul Republicii Moldova. Ignorarea acestui fenomen de către factorii de decizie poate conduce la o criză intelectuală, depășirea căreia va necesita o perioadă cu mult mai îndelungată decât redresarea economică din republică. Refluxul forței de muncă calificate provoacă o devastare majoră a pieței muncii și descalificarea generală a forței de muncă.

Bibliografie

1. *Forța de muncă în Republica Moldova. Ocupare și șomaj*. Chișinău, 2013.
2. *Situația social-economică a Republicii Moldova în anul 2012*, Chișinău, 2013.
3. Bojii L. *Impactul crizei financiare asupra migrației forței de muncă a Republicii Moldova. Simpozionul internațional al tinerilor cercetători*, Ed. a 10-a. (28-29 apr. 2012)/col. Red. C.Guțu, E.Gârlă, E. Feuraș. – Ch.: ASEM, 2012.
4. Cara E., Bologan M. *Migrația tinerilor din Republica Moldova – analiza statistică*. Revista română de statistică №, 2010.
5. Șișcan N., Belostescinic M. *Problemele migrației social-economice și rolul managementului în soluționarea lor*. Conferință științifică internațională „Republica Moldova 20 de ani de reforme economice”, (23-24 sept.2011)/col.red. Gr.Beloctecinic. – Ch. : ASEM, 2011. Vol.1, - 2011.